

Буря в дорозі застала неждано.
То перед нами, то просто над нами
Небо гуркоче, гуде без упину,
Все батогами цілить у спину.
Хлюпають ноги в калюжах босі,
Хилиться в пояс стигле колосся.
Ластівка мчить проти грому і вітру -
Раптом з гніздечка випали діти?!
Пахне живицею з дальнього лісу.
Дощ притихає. Сива завіса
Впала на трави, вим'яла квіти,
Змішала з землею покоси жита.
Батькова хата із саду вийшла,
Стала порогом під мокру вишню.
Вікнами світить. Відкрила браму...
- Добридень, тату! Добридень, мамо!

Вітер колочий стежки замітає снігами.
Рветься у двері, у кожну щілину дмухає.
- Ну, як Ви тут, тату? Як Ви живете, мамо?
Прокинулась. Діти? - Піди-но, батьку, послухай.
- Які тобі діти? Що ти придумала знову?
Темінь за вікнами. Сад перемерзлий зітхає...
Й до самого ранку у теплій хаті розмова
Про чотири життєвих дороги не затихає:
- Ну як же вони у тому широкому світі?
Завтра піду і, напевно, пошлю телеграми...
І скроні біліють. І очі печаллю світять...
- Як ви тут, тату? Отак і живете, мамо?
А ми ж обіцяли... Та що там тепер казати?
Життя закрутило над нами такі круговерті.
- Ну, як ви тут, мамо? Як же, скажіть нам, тату,
В хаті своїй самотньо отак живете?

Знов біля хати я. Знову вдома.
Йде по долині туман шовковий.
Я тут помрію, а то й поплачу –
Пороги рідні за все пробачать.
В причілку квіти. За лугом -далі.
Німіють мавки в моїй печалі.
На ниві трави покосу просять -
Та тільки батько мій вже не косить.
Не косить трави. Не косить жита...
Хоч як йому ще хотілось жити.
Любив він косу стару клепати
Й збивати роси навколо хати.
Незбита бабка поіржавіла,
Без батька хата осиротіла.
Якби лиш хата, а й все довкола
Питає батька чи його слова.
Я знову вдома, знову в тривозі.
Вечір заснув на старому порозі.
Плаче росою стежка від хати,
Бо ходить нею без батька мати.

Так щемно пахне вимитий поріг
В дворі малому батькової хати.
Під ним сплелось мереживо доріг,
З яких нас виглядали батько й мати.

Тепер - лиш мати... Тиха самота
З усіх кутків крізь кожну шибку світить.
А різноквіття пелена густа
Горить круг хати неповторним цвітом.

Тут чорнобривці, айстри і бузьки-
Такі прадавні самосійні квіти...
Вигойдує достиглі колоски
На нашій ниві, а не наше жито.

Бо мати вже не сіє і жне.
Свій вік тяжкий в такій журбі волочить...
Ще скільки днів? Ще скільки літ мине?-
В щемнім чеканні видивляє очі.

І біль такий із двору я несу,
Таку журбу в спориш зелений сію.
Веде мене в дорогу сивий сум,
І дві сльози в очах його зоріє.

Вже пізня осінь. Місяць листопад
Десь забарився, листя вже опало.
Стоїть в задумі безголосий сад,
Напнувши плечі мокрим покривалом.

Така печаль. Такий довкола сум,
Неначе ні дітей тут, ні онуків...
- То я пішла! І погляд той несучу
Додому з дому, тяжчий від розлуки.

Не зупинюсь. Тамую біль в душі
І озирнусь лише за поворотом...
Чекає мати.
Мокнуть спориші.
І хризантеми дотлівають жовто.

Я спішу додому - батьківської хати.
Там сама - самотня зачекалась мати.
Я прийду і сяду на краю порога –
Вляжуться потроху всі мої тривоги.
Я спішу додому - до старого саду,
Там ніхто не висміє і ніхто не зрадить.
Скільки пам'ятаю - дятел кришить грушу,
У гіллі широкому сонце роси сушить.
Посиджу із мріями, під ясними зорями.
Із крилатим вітром трохи поговоримо.
Я спішу додому - на Случеві схили
Запитати місяця: доля де щаслива?
Чи вітрами звіяна, чи дощами змита?
Чи спалила блискавка в середині літа?
Може, розібрали вже по краплині люди?
Може, де туманами за рікою блудить?
Чи, сама не відавши, розтоптала щастя?
І знайти ніколи вже його не вдасться.

Під вербою стану. Сполосну утому.
Залоскоче серце тиха течія.
От прийшла я знову не кудись - додому,
І така самотня й просто нічия.

День бентежить душу. Невимовно крас.
На той берег сонце вислало місток.
Тихо зойкнув вітер - і за небокраї
Полетів мій спогад - зірваний листок.

В стоголосім хорі залились пташата.
Крилами черкають хвилю ластівки.
За житами й садом мріє наша хата,
Світить сивим смутком крізь усі шибки.

Вийшла за ворота. Стала коло груші...
Здалеку - не мати, а сама журба.
День їй серце крас і тривожить душу...
Стелиться під ноги тиша голуба.

Мокро під ногами. Дощ осінній пада.
Голизою світить тиха осінь скрізь.
Облетіло листя ще до листопаду.
У краї далекі птахи подались.
Вітер просушитись горнеться під хату.
А вона ж холодна: не топилась піч.
Вікна засльозились... Не живе тут мати.
От і умостилась на постелі ніч.
- Добрий вечір, хато! Ти ж моя колиско!
Здрастуй, абрикосе! Яблунько, привіт!
Стрепенулась вишня. Нахилилась низько,
Сперлася плечима на старенький пліт.
Холодно і вогко. Дощ осінній пада.
Через поле – річка (вже й вона не та!)
Облетіло листя ще до листопаду.
Мокне під дощами хата-сирота.

Приснилася рідна оселя
Простора така і біла.
А мати, на диво весела,
Знадвору зайшла і сіла.

В печі догоріли дрова –
Полінце підкласти встала.
В таких дорогих обновах.
Зроду яких не мала.

Стоїть проти печі, сміється,
Схрестивши на грудях руки.
Чи ж знає, як моє серце
Щемить від болю й розлуки?

...Прокинулась. Ранок погожий
Із саду в шибки заглядає.
Змиритись ніяк не можу,
Що матері вже немає.

Ми з матір'ю на березі Случа.
Ще човен ось хитається на річці.
Недавно з лісу й втомлені хоча
Прийшли пополоскати зелениці.
По хвилях кошики - сюди-туди,
То вглиб пірнають до самого краю,
Угору знов, й мереживо води
Крізь плетиво вербове випливає.
...Подати човен просять з-за ріки.
Сама сідаю і берусь за весла.
Зійшли на берег перші грибники –
І тепла згадка у душі воскресла.

Десь там садок прокинувся зі сну-
Колись його садили батько й мати,
В тривозі обминаю Старину,
Бо продали вже батькову ми хату.
Об човен б'ється хвилями ріка,
А за рікою - синя смуга бору.
... За стільки літ (хоч правда і гірка)
Прийшла сюди уже з чужого двору.
Хто там тепер? Яким живуть життям?
Чи пахнуть вечорами матіоли ?
У рідний дім немає вороття.
І на поріг вже не ступлю ніколи.
Я тільки в снах в тій хаті ще живу,
Пишу там вірші, і сміюся, й плачу...
Непрошена топчу чужу траву:
Хоч здалеку, а все-таки побачу.

Зацвів бузок – і вже довкола свято,
Хоча й росте, звичайно, в холодку.
А поруч ось напівруїна – хата
Бабусина у літньому садку.
Упала стріха... Підступаю близько.
У сіни навіть не зайти мені.
Почулося: гойдається колиска
і наче хтось нашіптує пісні.
-Засни, синочку. Люлі, доню, люлі...
Минає сонце вибиті шибки,
Давно вже відкували їм зозулі:
За обрієм і діти, і батьки.
Мені б іти. А зрушити не в змозі,
Бо для онуків - це такий урок...
Хатина струхла при самій дорозі,
А щовесни отак цвіте бузок.

Душі людської неповторне свято

Браму відкрила. Виходимо з двору.
З кишені таки дістаю рукавиці. –
Весна уже скоро! Весна уже скоро, -
На вишні старій галасують синиці.

Пора благословенна на землі:
Зняла весна її важку утому.
Заклекотіли в небі журавлі,
Вертаючись із чужини додому.

Та от, по суті, хати вже нема-
Лежить за плотом у садку надбита.
Свій час пережидала в ній зима,
Сушив в ній крила відвологі вітер.

Стоять лелеки, схилені в журбі.
Зітхає в'яз. Старим гіллям ворушить.
Спалило небо смутком голубим
Мою журливу неспокійну душу.

Не знаю я, чия в тому вина?
Знялись на крила в нікуди пташата.
А час благословен - іде весна.
Тче на землі зеленобарвні шати.

Іде весна. З усіх шляхів сурмить,
Дощами пахне надвечір'я в полі.
Вернулися! Лиш на єдину мить
Самотній ключ застиг на видноколі.
Вже й голос долинає звисока.
Скидають крила подорожню втому.
Сама до неба тягнеться рука.
Я , може, перша їх вітаю вдома.
Немов на мене линуть журавлі.
От - от в гніздо пташина пара стане...
Ще вище піднялися від землі,
Й тривожний клекіт вдалині розтанув

Скрипить верба. Така стара і давня.
Вже й не росте. Отак-от щовесни
Прикриє листом почорнілі рани
Й гойдається на вітрі: спи та спи.
Наслухалась. Набачилась. Ох, Боже!
Одних човнів - що й ліку їм нема.
А за рікою пахне так сіножать,
Встає з озер, як білий дим, туман.
Все як колись... Зірвеш човна з коріння,
Женеш убрид навпроти течії:
- Неси, ріко!
І тільки безгоміння.
Лиш ти і світ. І радощі твої...
Стоїть верба. Поскрипує ночами
(Всього ще буде на її віку!).
Прикрила листом почорнілі рани
І тихо сипле спогади в ріку.

Глянула спросоння нахолола вишня –
Аж далася диву: отака біда:
Затопила берег, за дорогу вийшла
Каламутна повінь - снігова вода.

Оточила хату : ні зайти,ні вийти.
З річечки малої стільки прибуло!
Розгулявсь на лихо березневий вітер,
Крутить хуртовиною зранку над селом.

А вода вирує, струменить зокола.
В Бога все готове: ждеш того чи ні!
Глянула спросоння вишня нахолола –
Хвиля каламутна грає у вікні.

Через хвилю помчала хвиля,
Аж розбилася об весло.
І розпачливо з берега: «Гиля!
А куди ж вас ото понесло?!»

- На той бік. На зелені трави, -
Загойдала ріка гусей.
Там пастух, кольоровий травень,
їх до вечора попасе...

Стала мати (щоб берег близько).
І так просто пере до чобіт.
Покрутила, поклала в миску
І сушити несе на пліт .

Тепле сонце стоїть в zenіті.
Аж сміється вода в руках...
Хоч таки не найкраща в світі, -
Дорога мені Случ- ріка.

Спекотно й тихо. Ні зорі.
І от уже спроквола
Громи гуркочуть угорі
Над лісом і над полем.

Займеться блискавка на мить,
Засліпить очі дуже...
От вам і дощ. Вже дощ шумить,
Вигулькає в калюжах.

Співають крапельки дзвінкі.
Я з хати вийти мушу.
А раптом дощ впаде такий,
Що ополоще й душу ?!

Ностальгія

Уже калина відцвіла давно.
Скидає зав'язь постаріла дичка...
Колись тут було тихе джерело,
Що назване (красиво як!) Криничка.

П'янка вода. Вузький поруч брід.
Боброва гать. Нам – сьоме-восьме літо.
Ми тут росли. Терпкий збирали глід,
І для вінків зривали в лузі квіти.

Був плач і сміх. Усе було. Пройшло.
Не раз до сонця тут сушили плечі...
Нема Кринички. Всохло джерело,
Лиш соловей так само тут щебече.

Життя – як мить. В душі вогонь зачах,
Жаль, до межі – подати вже рукою...
Заплющу очі - і малим дівчам
Пасу гусей поза Случем-рікою.

Стоять вони, двоє, в гнізді під дощем
І мокнуть, і мерзнуть дуже...
У когось в душі невимовний щем,
Комусь до птахів байдуже.
Дощ не стихає. Наче стріла,
Блискавка ріже хмари.
Отак, притулившись крилом до крила,
Лелеки стоять у парі.
В небі гуркоче... Ще ось і ще.
Сивіє в тумані долина.
Стоять собі двоє в гнізді під дощем-
Журавлик і журавлина.

Заходжу в ліс. Давно вже він ожив
І одягнув усі свої обнови.
Блищить роса на кущиках ожин
І пахне вітер цвітом калиновим.

Дзвенить в гіллі зозулене «ку-ку»,
Десь чорний ворон в повен голос кряче.
Хтось обізвався сумно в холодку
І тихим співом за минулим плаче.

Лиш я стою на перехресті днів:
В душі моїй ані пісень, ні слова...
Пройшла весна - і ліс старий ожив,
І одягнув усі свої обнови.

Прилетів лелека. Став собі на стріху,
Колискову пісню клекотів він стиха.
Клекотів щоранку. Опускався низько.
А мені ночами марилаь колиска.
Снилася колиска з дуба і з калини.
Раптом обірвалась пісня журавлина -
Поховались бусли в сивому тумані,
Тільки відгоміння - невігойна рана.
Попливли дороги через небокраї.
Клекіт той пташиний досі душу крає.
...Щовесни ходила в поле виглядати -
Не сідали птахи більш на нашу хату.

На Случі, там де верби безпечно
Міють в хвилях свою сивину,
Я закутаюсь в зоряний вечір
І до ранку в човні не засну.
Ось і місяць скотився звисока,
Впав у воду і з самого дна
Витяг зірку свою яснооку
Й на ріжечку несе до човна.
Аж під Бором, за синьою даллю,
Ніч ховає сп'яніле лице.
Там туманом, неначе вуаллю,
Затулилось від нас озерце.
А дорога – згори і у воду –
Тільки бризки-намиста разки.
Пахне медом нічна прохолода,
Хлібом пахнуть уже колоски.
Тихий ранок з-за обрію блисне,
Вдягне землю у сотні обнов –
Попливуть через хвилі, як пісня,
Моя віра, надія, любов.

Піде угору. Вкорениться жито.
Коса на «бабці» тонко задзвенить –
І вже у черзі стоголосе літо
Замріяно на обрії стоїть.

Надходить літо. Стигнуть трави ранні.
По світанковім хмільнім стоголоссі
Вчуває ранок, що минає травень,
Й клепа на бабці, як господар, косу.

І полилася пісня в дальність ночі,
Що склало за день безколосе жито.
І зорять в плин років дівочі очі:
Любов не жде... а вже надходить літо.

Розкриє вітер білі паруси
Пахучих ранків, що стоять у липні.
Мигнуть намистом, знизаним з роси,
Покрай села в задумі сивій липи.
Гойднеться пісня в далях польових -
Бо розтріпочуть крильми чаєнята...
До днів нових і до тривог нових
Привчає журавлів дбайлива мати.
І змиють сні над плесом косарі,
І вб'ються дзвінко срібні коси в трави...
Співають півні. Тихо по дворі
Іде, як мрія, теплий, світлий ранок.

Коріння миє тиха течія.
Така теплінь покоїться довкола.
Тут три човни прив'язані стоять,
Й не попливуть, здається, вже ніколи.
Та прийде час ще, може, для ріки:
Заграють хвилі, зануртують води
І понесуть на плечах залюбки
Старі човни від заходу до сходу.
Тече ріка. Ідуть за днями дні.
А скільки вже забуто й пережито...
Стоять собі човни на міліні,
Просмолені й прив'язані до літа.

Стежина вибігла із жита.
Хто протоптав ? Коли? Куди?
І я простую проти вітру,
Чужі затоптую сліди.

Ніхто не жне ще і не косить.
Ще не пора? Напевно, ні!
Високе жито стоколосо
У пояс клониться мені.

А над землею спека висне .
Липнєве сонце аж горить.
Там ніжна жайворонка пісня,
Переливаючись, бринить.

Синіють відблиски волошок,
Як неба літнього скалки.
А польовий в'юнкий горошок
Поплівсь до самих колосків.

Чому ж так серце моє крає
Цей неповторний дивосвіт?
Бо з жита перепел питає:
- Чи двадцять літ?
- Не двадцять літ!

Сіло сонце, й осінній день,
Накупавшись в Случі досхочу,
Понад берегом сонно йде
Безшелесно в обійми ночі.
Не повернеться – і не клич!..
Що прожив – відпливло з водою.
З-за туманів вибродить ніч
І роз'ятрені душі гоїть.
Над хатами горить в зірках
Чумаків неблизька дорога.
Постою, може, Случ-ріка
Забере і мою тривогу.

Проситься вітер на ніч до хати,
А я боюся його пускати:
Переночує. А вранці... Боже!
Вивітриць з хати, що тільки зможе.
Коли б лиш з хати, а то ще й душу
Всю ніч від вітру ховати мушу:
Там ще жаринка надії тліє –
Погасить вітер, то й спопеліє.
Але ж благає. У шибку б'ється,
То тоскно плаче, то знов сміється.
Впущу, хоч знаю: вибір невдалий.
Та де моє вже не пропадало?!

Спекотно й тихо. Ні зорі.
І от уже спроквола
Громи гуркочуть угорі
Над лісом і над полем.
Займеться блискавка на мить,
Засліпить очі дуже...
От вам і дощ. Вже дощ шумить,
Вибулькує в калюжах.
Співають крапельки дзвінкі.
Я з хати вийти мушу.
А раптом дощ впаде такий,
Що ополоще й душу?!

Таке життя - як нива після жнив:
І не пройдеш, щоб не вколоти ноги.
Роки ідуть, а ти як і не жив,
Лише міняв невдачі на тривоги.

Ще стерні зорють. Жито проросте.
У сивих росах заіскриться колос.
Нічну задуму перепел вплете
У перепілчин ніжний, тихий голос.

І жайвір з пісні витче дивину,
Розсипле скрізь у сонячній блакиті...
Таке життя, як присмак полину.
Як не живи — від долі ніде дітись!

Довкола повінь місячна розлита.
Тремтять зірки в шовкових небесах.
Ось-ось згорять останні ночі літа,
Піде у безвість їх тепло й краса.

Чому ж бо я не відчуваю жалю?
Блаженний спокій обрела душа:
Неначе не люблю і не страждаю,
Топчу росу в холодних споришах.

Така довкруг благословенна тиша,
Немов на мить спинило плин життя.
Відходить ніч. Земля ще сонно дише.
Так все мине. Пройде без вороття.

Летять зірки. А нам ще б жити й жити...
Свої слова прибережи на день...
От-от згорять останні ночі літа,
І тиха осінь поміж нас впаде.

За нами літо. Над нами осінь.
Стежина в'ється до небокраю.
Упали трави в густі покоси,
Лежать на сонці і просихають.

Як млосно пахне ромашка в'яла!
Над нею жайвір на нитці висне.
Аж раптом хмара півнеба вслала
Й дощем сипнула, немов намистом.

А ми босоніж - через покоси -
І просто долі своїй у руки...
За нами літо. Над нами осінь.
Дощем і хмелем намоклі луки.

Осінній дощ. І сум круг тебе.
В календарі ще літо.
Ще в поміжмар'ї клапті неба
Горять волошок цвітом.
Ще журавлі пісень тужливих
Над нами не курличуть,
І перестигла мокра нива
На жнивування кличе.
На вітрі мається калина,
Ще й соком не налита.
Та тихо плаче безупинно
Дощем холодним літо.

Так промайнули, як єдина мить,
І довгі дні, й короткі ночі літа.
А скоро й осінь тихо відшумить,
Дощами ткани й золотом прошита.

Минула Спасівка. Зорали стерні в полі.
Осінім духом тягне од ріллі.
Пішли із гнізд на волю, на роздолля
Червонодзьобі бусли - журавлі.
Кипить печаль у гронах горобини.
Ховає день натовлене чоло
Між тіні айстр, що квітнуть білопінно.
Вкриває плечі вітряним крилом.
Уже дощі полощуть небокраї,
Тьмяніє зелень в лісі за млином –
Печаль осіння гостро серце крає
І давні рани сушить полином.

Квітує в лісі верес ніжний –
Лілово скрізь від того цвіту...
Я поброджу собі допізна
Отут, між осінню і літом,
На самоті. Пробач, без тебе
На лісові стежки я вийшла.
Щоб тут, під сірим сумом неба,
Своїй душі знайти затишок!
Тут дощ, як кров, стікає з листя.
І кожна крапля в серце коле.
А в горобиновім намисті
Співає серпень колискову.
Співає серпень. День спливає
За шум осичини тривожний...
Ношу душі своєї камінь
І тут згубить його не можу.
Квітує в лісі верес ніжний –
Лілово скрізь від того цвіту...
Я поброджу собі допізна
Та попрощаюся із літом
На самоті.

Зійшов на холод молодик,
Ріжками вперся в небо синє.
Десь журавлів прощальний крик
Дзвенить між золотом осіннім.
Десь грає бубон весілля.
Десь плачуть верби жовтолисті.
І манить око звіддаля
Гірке калинове намисто.
І Случ - ріка кудись біжить,
Зітхає в березі чайно.
І так душа моя болить
За твою долю, Україно!

Відзвучали літа золоті октави.
Під косою впали молоді отави.
Днями і ночами жовті полукіпки
На вдовиних стернях
 ще німують зрідка.
Стигнуть груші пізні.
 Налилися соком.
Ще синіють літньо небеса високі.
Там дзвенить прощальна
 сага журавлина.
І пливуть тумани десь із дна долини.
Сад навпроти сонця
 шарудить пісенно,
Поміняв сорочку на рябу зелену.
Двоє йдуть межею.
 Узялись за руки,
За любов'ю ходить
 назирці розлука.
Поховали в пір'я гуси ноги босі.
Промайнуло літо. Прижилася осінь.

Бродить осінь навколо хати.
У лугах над Случем шурхоче...
Помолюся і ляжу спати
Під вологими крилами ночі.

Дощ мине. І веселим блиском
Повний місяць вгорі засяє...
Понесе мою вітер колиску
Під осінні низькі небокраї

І аж там, де тумани лише
На пожухлі лягли отави,
Сяде вітер в холодну тишу
І колиску мою поставить...

Я не можу й сама збагнути,
Що мені на безлюдді треба?!
Просто б так, без тривоги заснути
Під розмитим зірками небом.

Вгорі над нами небо синє.
На чужину летять лелеки.
Війнуло подихом осіннім,
Неначе спогадом далеким.
Горять кущі вогнем барвистим
То тут, то там. Ніде ні звуку.
Трусну калинове намисто –
І тиша скапує на руку.
Ні ворогів, ні друзів в лісі.
Лиш далеч вороном озветься.
Усі стежки переплелися –
Одна веде до твого серця.
Постоїмо. Усе довкола
Моїми луниться словами.
Тут осінь вислалась шовкова,
І небо світиться над нами.

Ще день один за горизонтом зник,
Лиш в спогадах колись озветься, може.
Схилився сон на край моїх повік,
Але заснути знов таки не можу.

Не самота тривожить. Не жалі ,
Бо ж поруч ти - моя опора й сила.
Заворушився вітер у гіллі –
І яблуня плоди свої зронила.

Тривожно так вистукують вночі –
Бач, віджили, не дочекавшись строку.
Валяються під плотом, гниючи,
Не вистигли, не налилися соком.

Вже над землею й досвіток завис,
У вікна світить ніжно - волошково...
З розгону впало яблуко униз –
У грудях серце стрепенулось знову.

Скраю у лісі, де стигла ожина,
Боком валялось гніздечко пташине.
А за гніздечком, на відстані літа,
Тихо вмирала пташка підбита.

Горем? Бідою? Чи, може, дощами?
А може, пробачте, убита нами?
Сердився вітер і плутався в ожині,
Шарпав розпластані крила пташині.

Сходило сонце. Питало у неба:
- Може, то доля? Так, може, й треба?
... Так і лежала пташина маленька –
Чи то дитинка, чи, може, й ненька?

Стиснулось серце. Крапельки крові
Бризнули з нього і захололи.
Ми не навчилися пташок хоронити.
Нікому буде над нею тужити.

Бо і пташки, не оплакавши втрати.
Весело в лісі будуть співати.

Жовтіє листя. Вмирає і вільно летить додолу.
Ні слів тобі, ні печалі, ні стогону, ні плачу...
Самотньо стоїть над шляхом кривенька берізка гола,
Та скарг на нещасну долю ніхто ще зроду не чув.
А там, угорі, над нею клубочать осінні хмари
І сіють крізь мокре сито морок холодних сліз.
Знає берізка добре, що легше прожити в парі,
Та ще дубок, що судився, поруч чомусь не зріс.
Стоїть. Виглядає літа. Щодень і щоніч, щовечір.
(Десь понесли за море його лебедині ключі).
Свиснув з долини вітер. Обняв покалічені плечі –
Зойкнула. – Хто почує? - Зайшлася у німому плачі.

Затихли хори стоголосі –
Птахи у вирії. Нема.
Хоча давно уже не осінь,
Але проте ще й не зима.

Над головою небо висне,
Сідає соснам на вершки.
Броджу самотньо мокрим лісом,
Усі минаючи стежки.

Ось на моху ще краплі літа –
Брусниці виблякла печаль.
Снується з неба через сито
Дощів задимлена вуаль.

У лісі сум. І сіра тиша –
З душею творяться дива:
Тут для нових мінорних віршів
Прості знаходяться слова.

Давно вже осінь відгоріла,
Хоча зими й не видно ще.
І раптом заєць темно-сірий
Забив тривогу під кущем.

Ще осінь? Ще осінь... А там – і зима
Вибілить поле й дороги.
Холодно. Дощ. І нікого нема.
Лиш вечір журливо-довгий.
Сад стрепенувся, листом сипнув —
Гупнуло яблуко в темінь.
Туляться мовчки під мокру стіну
Збляклі кущі хризантеми.
Хмари за хмарами йдуть навздогін,
Наче розгнуздані коні.
Мокне за плотом зовсім один
Порожній забутий сонях.
Холодно. Вечір. Нікого нема.
Скрипнули двері з хати.
Осінь погасла... Гляди – і зима
Білі розкине шати.

Летять на землю білі пелюстки
Такі холодні і такі легкі.
Впадуть на руку - і за мить нема.
Зима.

Вогко. Прохолодно. Тихо так довкола.
Ні зима. Ні осінь. Сонно у полях.
Висне в поміжхмар'ї місячне півколо.
Встану. Прислухаюсь. Ще німує шлях.
В високості неба пригасають зорі.
Розтопила - звився вгору теплий дим...
За вікном сіріє. От уже знадвору
Обізвався ранок півнем молодим.

Тихе надвечір'я. В'ється дим угору
(Хоча, бачте, тепла цьогоріч зима).
Зупинюсь в задумі серед свого двору,
За ворота вийду. Хоч би хто! Нема.
Ні з ким говорити. А душа словами
Налилась по вінця, аж по самий край.
Загорілось небо. Ясними зірками
Шлях Чумацький світить через небокрай.
Обізвусь до саду. Потривожу вишню.
Заграю до вітру - вітер наче вмер.
Мерзне коло хати хризантема пишна
(Як це я не зрізала квітку дотепер?)
Повернусь до двору: ні з ким розмовляти.
Стиха пригасає у душі вогонь.
Кинувся під ноги вірний сторож хати -
Грію його лапи у теплі долонь.

Вислала зірками небо ніч зимова
(Хоч до цього часу й снігу не було).
Між зірками місяць - золота підкова.
Світить на все небо, стереже село.
А така довкола незимова тиша.
Вже давно загасли по хатах вогні.
Не шелесне вітер. Сад спокійно дише,
Гілка стрепенеться інколи вві сні.
Сплять печалі давні, невигойні рани,
Клопоти й тривоги. Наче й не було...
Золота підкова в небесах безхмарних
Між зірками світить. Стереже село.

Туманно. Холодно. Картинно.
На лід стоптався снігопад.
У чорно-білу скатертину
Пухнастий іній трусить сад.
Повисла боком годівничка.
Коли б то вирівнять? Коли б?
А у дворі худа синичка
Скубе щосили мерзлий хліб.

Таке було усе незвичне.
І синє небо, й дощ у січні,
І сонце, схоже на весняне,
А вечорами ще й тумани
Збиваються під саму хату.
А то ще й незимові шати
Розкине ніч. В годину пізню
Бувало, свище вітер пісню...
От-от вже й лютий на порозі.
Але ні снігу, ні морозів...
А на світанку з неба впало
На землю біле покривало.

Прочинила двері. На поріг не стану.
-Добрий ранок, земле!
Відгуку нема...
Уночі чи, може, десь під самий ранок
Все-таки вернулася з вирію зима.
Крутить на всі боки. У щілини свище.
Падає на землю білий - білий сніг.
Відійду від хати. Стану просто в хвищу,
Загорнуся в хугу з голови до ніг.
А ніде ж ні сліду! Ні зорі! Ні блиску!
Тільки в нашій хаті світяться шибки.
Повернуся тихо. Розтоплю – і низько
До землі покотяться з комина клубки.

Задумалось в гості на хутір з села.
Чужими слідами іду спроквола.
Всі межі й загони зима замела,
А було ж тут колгоспне поле.
Де зміркою стежка виляса колись
У бабин садок - через жито,
Вже вирости сосни. Берізки звились
В гущавину сонну віттям.
П'яний до нестями колись сінокіс
(Від хати - подати рукою)
Високим давно очеретом поріс,
Густою заріс осокою.
Натоплено в хаті. Думок течія
Душу виповнює болем:
Болить мені в серці земля нічия,
Болить нічиє мені поле.
У кожного, правда, тривоги свої.
Усі ми сьогодні судді...
В кого запитати: « А ми ж бо чії?
І хто ми самі, по суті?»

Розгубився раптом січень, став серед зими:
Чи то возом йому їхати, а чи то саньми?
Наче й снігу трохи скинув. Висипав би й ще,
Якби грудень вередливий не змішав з дощем.
Скрізь, куди тепер не глянеш, все ж таки зима.
От хіба що хуртовини до цих пір нема.
Та й ворони всі із лісу вибрались в село
У надії, що тут знайдуть їжу і тепло.
Тонким льодом перекрито вимерзлі річки,
І натоптано до блиску вулиці й стежки.
Буде ще всього доволі (хоч і довший день),
Коли в другу половину січень перейде.

День зайшов за небосхили,
Причаївся і замовк.
Зимове небо засвітилось
Ясним мереживом зірок.
Неперевершені постелі
Мороз малює на вікні.
Вмостився кіт в моїй постелі.
В теплі вимуркує пісні.
Вогонь гарячий лиже дверці
(У грубі топиться якраз)
Таке буденне й рідне все це
Чомусь в минуле кличе нас.
І знову спогади, як тіні.
Болить душа? Не в тому річ!
Згорає тихо вечір синій,
І попіл роздуває ніч.

Зоряно. Тихо. І ніч довкруг.
Сяє у небі місячний круг.
Сон десь в дорозі. Спокою нема –
З хати виманює біла зима.

Хоч уже й пізно, та можна вийти...
Спить під кущами розгнuzданий вітер.
Душа забриніла, неначе струна.
Мелодія ночі на диво сумна.

Ну, хтось образив, зневажив...Нехай!
Болем пекучим відлунює гай.
Чорніє під плотом мертвий моріг.
З яблуні яблуко впало на сніг.

Душа моя рветься і сяк, і так.
Треба простити. Знаю! А як?!
Ми стали такими. Так нам і жити.
Просьтесь в руки обшарпані квіти.

Грає, виблискує зоряний шлях,
Дише тривогою сонна земля.
Котиться небом місячний круг.
Тиша. Безлюддя. І ніч довкруг.

Відгоріла днина. Згасла. Перетліла.
Без вогню і диму, як душа від болю.
Загорнулось сонце в завірюху білу,
Ледь ясніє кругом ще на видноколі.
Височіє неба каламутна туга.
І нема спокою ні мені, ні світу.
Сипле. Крутить. Свище - розгулялась хуга,
Шаленіє в танці на просторах вітру.

Зимові дні короткі, хоч таки
Все, що люблю, уже переробила.
Ну то взялась тепер за рушники,
А полотна із рук чужих купила.

Лише червоні хрестики кладу.
Важка робота, а для серця - свято.
(В нас так було заведено в роду:
Дівчата вчилися змалку вишивати).

Уже й узор ожив на полотні-
Так собі фігурки симетричні.
Як ті нитки, пливуть за днями дні
У здогадках, у спогадах одвічних.

Зірвала осінь з яблуні листки,
Лежать під полотом ті барвисті шати...
А я ось вишиваю рушники-
Душі людської неповторне свято.

Далекий місяць, наче скибка хліба.
Кругом зірки, як цвіт на рушниках.
Таки вмовивсь цей вітер-непосида
В чиїхось непідкованих санках.
Біжить стежина синя до край неба.
А плин думок мороз на мить спинив...
Мені ж в дорогу вирушати треба —
Попримерзали на Случі човни.

Все збілось з курсу. Все не по порі.
Зимовий день ще не завершив коло,
А тут уже у вулиці й двори
Туман густий пливе собі зокола.
Початок де? І де його кінець?
Лише вгорі крива межа від неба...
Іду в туман, неначе під вінець,
Дивуюся. А, може, так і треба?!

Не йде зима. Ну хоч кричи!
Весна - подать рукою.
Лід на річках хоч і тріщить,
Таке вже лютий коїть.
Мете у вулиці й двори.
Нема нічому спину:
То вовком виє в димарі,
То свище у щілини.
Сніг затвердів на вишеньках,
Закрижанів на плоті.
Тепер завійниця така,
А що вже буде потім?

Допоки любиш – ще живеш на світі

Гарячий день застиг у верховітті.
В рядок на хату сіли голуби.
Допоки любиш, ще живеш на світі.
Поки живеш - люби.

Залишаюсь сама на березі.
А куди ж мені ще? Куди?
Заховався від мене вересень –
Пошукаю його сліди.

Може, з річки озветься хвилиною,
Чи листком упаде до ніг?
Сумно чайка вгорі заквиліла
Чи то вересень? А як ні?

Може, в лісі розквітнуть вересом?
А чи в небо злетить голубе?
Може, я не шукаю вересня,
А зустріти хочу тебе?

Своє життя присвячую тобі:
Усе, що є. Що може бути ще ?
Лиш вірності своєї не згуби,
Як похитнусь, підстав мені плече.

Діли надвоє келих полину
І мед солодкий сам не пий ніколи.
Як глибоко у душу зазирну,
Твоя байдужість хай мене не вколе.

Пройду крізь терни, там, де будеш ти,
Зіб'ю росу на травах спозарання,
Спалю розлуки давньої мости
Любов'ю , а не відгуком кохання.

Злечу без крил у далі голубі,
Вернусь на землю, може, і дощем.
Своє життя присвячую тобі :
Усе, що є Що може бути ще?

І знову я над річкою Случем.
Тут ми колись зустрілися з тобою.
Кигиче чайка. Піснею - плачем
Відлунив день за даллю голубою.
... Чуже весілля - щастя молодим.
І п'яний хор гукав раз по раз: гірко!
Уповні місяць кругом золотим
Котивсь за хмару цілувати зірку.
Яка то ніч! Час зупинивсь на мить.
Серця єднались через наші руки...
А Случ-ріка, як і колись, шумить
Між берегами зустрічі й розлуки.
Лиш ми не ті. В душі і плач, і сміх,
І спогади п'янки, як запах рути.
Чуже весілля - щастя не для всіх.
А що пройшло - уже не повернути.

Заплакала чайка. Чиясь наречена? Дружина?
Чи горе вдовиці печально ячить над Случем?
Розкраяла душу пісня - скорбота пташина –
І бризнуло небо на землю холодним дощем.

Чайка голосить. Крила з розпуки ламає.
Сиплеться туга на ліс, на траву, на жита.
Де літо буяє й зозуля в квітучім розмаї
Кує комусь долю на довгі щасливі літа...

За обрієм сонце червоно запалює свічі,
Холодним вогнем зайнялась над рікою верба.
Не чайка ридає - над хвилями б'ється-кигиче
Розбитого серця довічна тривога й журба.

Ми тільки вдвох під місяцем і небом.
Такий незвичний цей осінній вечір.
Не спішимо. Іду я поруч тебе,
Й твоя рука лягла мені на плечі.
Немає слів. Ми мовчимо навмисне.
Вже стільки сказано і стільки пережито.
Аж раптом вітер засміявся на вишні,
І впав той сміх на землю жовтим листом
Ось наша хата. Хризантеми квітнуть
Все жовтим цвітом. Все чомусь лиш жовтим.
Зітхає сад і від журби за літом
Під ноги стеле ніжну позолоту.
Чиясь за обрій покотилась зірка.
Спливає ніч з долин туманом сивим.
Буває важко нам. А то й до сліз нам гірко.
Що не кажіть: життя таки красиве.

Розгораються в небі зорі,
Одна одної яскравіша.
Я постукаю в шибку з двору,
Щоб ти з хати на хвилю вийшов.
Серед вечора на морозі
Призначаю тобі побачення.
Давай станемо на порозі,
Хто з дороги нас тут побачить?
Можем ми й помовчати просто,
Перемовитись можемо словом.
Як висвічує в високості
Нічия золота підкова!
От якби та підкова скоро
Впала з неба - і нам під ноги...
Розгорілись яскраво зорі –
Не дістати нам їх з порога.

Дише усе спокоем...
Минаєм хати, сади.
Так легко іти з тобою,
Байдуже йти куди
Так просто за руку взяти,
Завмерти на мить хоча.
Застигла зима на чатах,
Іскриться в твоїх очах.
Літа пропливають мимо,
За обрієм стишують крок.
У вечір, пропахлий димом,
Спадає вогонь зірок.
Напнулись мереживом неба
(Немає йому кінця...).
Нічого мені не треба –
Лиш ти і краса оця!

Закрутило, завихрило, як лиха недоля.
Забарилась. Повертаюсь навпрошки по полю.
Поборюсь з зимою хвилю - відпочити стану.
На моїх холодних скронях навіть сніг не тане.
Тут журбу свою сховаю від чужого ока.
Затамую біль у серці десь на дні глибоко.
На печаль задавнену відгукнуся сміхом –
І ніхто не матиме з мого горя втіхи
Заметіль розвихрилась. Спину їй немає.
Пеленою білою землю вистилає.
Мені б так додому, так додому треба –
Віхола вигулює від землі до неба.
Погуляє - втішиться. Я не буду ждати.
Можу ще і вибратись. От коли б лиш знати,
Чи ще виглядає хто, завмира з тривоги...
Треба ж так засніжити поле і дороги.

Загубили стежку. Йдемо навмання...
Без тебе прожити я не можу й дня.
Без твого слова, без очей твоїх-
Хоч слова - полова. Хоча плач - не сміх.

Де дороги болю заплелись в одну,
Нам гірчив з тобою присмак полину.
Не цвіли нам весни посеред зими,
І зірок із неба не зривали ми.

Ні до чого сльози. Нічия вина.
Обліпила коси срібна сивина.
Дзвонить осінь в вересі, осінь золота.
Світять з того берега молоді літа.

Загубили стежку. Йдемо навмання.
Без мене прожити ти не можеш й дня.
Без мого слова. Без очей моїх –
Хоч слова — полова. Хоча плач — не сміх.

Грію руки в твоїх долонях.
У твої задивляюсь зіниці...
Постарів, посивіли скроні,
Бо ж летять ці літа, як птиці.
У твої задивляюсь очі.
Тридцять весен - не день осінній.
Теплий спогад мій сон лоскоче –
Дощ травневий у день весілля. ...
Це життя - як стернисте поле
(Скільки співу над ним злилося!)
Йдеш за піснею - в ноги коле,
Повертаєшся - поколовся.
Все було. Але ти зі мною.
(Не зламали жалі й спокуси...)
Тихий вечір застиг в спокої
І сніжинки в долоні трусить.

А соловей десь «тьох»

«тьох»,

Такі вже голосу розливи!..

Там вже не ми, а хтось удвох

Зітхає молодо й щасливо.

Уже за північ, а заснуть не можу.
Якась тривога залягла в душі.
Горять зірки, одна на одну схожі,
І сиплють жар на мертві спориші.
Течуть по шибці крапельки прозорі,
Але не білі-сіро-голубі...
Десь ти не спиш. І місяць цей, і зорі.
Так само з неба світяться й тобі.

Плете із жита липень перевесла.
Прийдуть жнива – от і готове все...
На берег кину перебиті весла,
У човен сяду. Хай ріка несе.
Пливе мій човен. Протікає в днищі.
Гойднула хвиля - сів на міліні,
Черпаю воду. Придивляюсь ближче
І клопоть неба, і хмарки на дні.
За мить якусь вже знову відпливаю.
А над житами жайвір пісню в'є...
Якщо ги любиш і якщо чекаєш,
На берег хвиля човен мій приб'є.

Пахне вітер соком ожини.
Захмеліло від нього серце,
Наді мною печаль пташина
По-осінньому тихо в'ється.
А на небо, таки ще синє,
Сонце сіло, дощем облите.
Зустрічаються сум осінній,
Сум осінній й тривога літа.
Зустрічаються літо й осінь
На глухих перехрестях долі.
Вже й отави лягли в покоси
І сивіє туман у полі.
А тобі все одно: чи літо,
Чи зимові гудуть круговерті.
Кажеш, радий мене зустріти
На дорозі життя і смерті?
Пахне вітер соком ожини,
Тихо пісня пташина в'ється.
Скільки років твоя дружина –
Від очей твоїх мліє серце.

Сперся вечір в причілок хати,
Виколисує тишу сонну...
Я хотіла б тебе обняти,
А ти - не вдома.
Повний місяць завис над мостом,
Де ріка в берегах хлюпоче...
Я хотіла б глянути просто
У твої очі.
Просихає гніздо зчорніле -
Скоро сядуть туди лелеки...
Щось сказати тобі хотіла б,
А ти – далеко.

Ще не жнива. А пахнуть так лани,
І так п'янить це квітування жита!
Гуркоче громом тихим з даліни,
І жде дощу сухе гаряче літо!
Лиш нам нема спокою на душі.
Така краса - і невимовна мука.
Ми стоїмо з тобою, як чужі,
Я аж боюся взяти тебе за руку.
Всього боюся: і погляду з-під вій,
Твоїх зітхань, і каяття, і слова.
Ти був не чийсь. Завжди був тільки мій
У радості, у горі, у любові.
Тепер не так. Я слухаю тебе...
Якби ж слова могли загоїть рани!
Вгорі над нами небо голубе,
А поруч ти - чужий і мій коханий.

Закрила двері з середини хати.
Крізь коридорну сіру пелену
Веду з собою вечір ночувати,
Допоки на порозі не заснув.
А за дверима залишились зорі
(І не почують, скільки їх не клич).
Протру рукою на шибках узорі
І рукавиці покладу на піч.
Спливе на душу те, що перетліло.
Що відболіло, знов переболить...
Прикритий зверху покривалом білим
В твоїй постелі пізній вечір спить.

Зимовий день іде на спад,
Хоч лютий ще снігами трусить.
Тепла чекає тихий сад,
Бо ж плодоносить вкотре мусить.
Стрибають з вишні горобці.
-Не їли? їли? - хто питає?
Сніжинка вмерла на руці –
Душа краплинкою стікає.
Ні я тобі, ні ти мені
Ще не сказали навіть слова.
Летить на землю білий сніг —
На давній сніг ясна обнова.
Таки я мить одну зловлю,
Коли вже зляже завірюха.
-Я ще люблю, люблю, люблю,-
Скажу впівголоса на вухо.

Зміст

Буря в дорозі застала неждано.....	4
Вітер колючий стежки замітає снігами.....	5
Знов біля хати я. Знову вдома.....	6
Так щемно пахне вимитий поріг.....	7
Вже пізня осінь. Місяць листопад.....	8
Я спішу додому - батьківської хати.....	9
Під вербою стану. Сполосну утому.....	10
Мокро під ногами. Дощ осінній пада.....	11
Приснилася рідна оселя.....	12
Ми з матір'ю на березі Случа.....	13
Десь там садок прокинувся зі сну.....	14
Зацвів бузок – і вже довкола свято.....	15
Браму відкрила. Виходимо з двору.....	17
Пора благословенна на землі.....	18
Іде весна. З усіх шляхів сурмить.....	19
Скрипить верба. Така стара і давня.....	20
Глянула спросоння нахолола вишня.....	21
Через хвилю помчала хвиля.....	22
Спекотно й тихо. Ні зорі.....	23
Ностальгія.....	24
Стоять вони, двоє, в гнізді під дощем.....	25
Заходжу в ліс. Давно вже він ожив.....	26
Прилетів лелека. Став собі на стріху.....	27
На Случі, там де верби безпечно.....	28
Піде угору. Вкорениться жито.....	29
Надходить літо. Стигнуть трави ранні.....	30
Розкриє вітер білі паруси.....	31
Коріння миє тиха течія.....	32
Стежина вибігла із жита.....	33
Сіло сонце, й осінній день.....	34
Проситься вітер на ніч до хати.....	35
Спекотно й тихо. Ні зорі.....	36
Таке життя - як нива після жнив.....	37
Довкола повільно місячна розлита.....	38
За нами літо. Над нами осінь.....	39
Осінній дощ. І сум круг тебе.....	40
Так промайнули, як єдина мить.....	41
Минула Спасівка. Зорали стерні в полі.....	42
Квітує в лісі верес ніжний.....	43
Зійшов на холод молодик.....	44
Відзвучали літа золоті октави.....	45
Бродить осінь навколо хати.....	46

Вгорі над нами небо синє.....	47
Ще день один за горизонтом зник.....	48
Скраю у лісі, де стигла ожина.....	49
Жовтіє листя. Вмирає і вільно летить додолу.....	50
Затихли хори стоголосі.....	51
Ще осінь? Ще осінь... А там – і зима.....	52
Летять на землю білі пелюстки.....	53
Вогко. Прохолодно. Тихо так довкола.....	54
Тихе надвечір'я. В'ється дим угору.....	55
Вислала зірками небо ніч зимова.....	56
Туманно. Холодно. Картинно.....	57
Таке було усе незвичне.....	58
Прочинила двері. На поріг не стану.....	59
Задумалось в гості на хутір з села.....	60
Розгубився раптом січень, став серед зими.....	61
День зайшов за небосхили.....	62
Зоряно. Тихо. І ніч довкруг.....	63
Відгоріла днина. Згасла. Перетліла.....	64
Зимові дні короткі, хоч таки.....	65
Далекий місяць, наче скибка хліба.....	66
Все збилось з курсу. Все не по порі.....	67
Не йде зима. Ну хоч кричи!.....	68
Гарячий день застиг у верховітті.....	70
Залишаюсь сама на березі.....	71
Своє життя присвячую тобі.....	72
І знову я над річкою Случем.....	73
Заплакала чайка. Чиясь наречена? Дружина?.....	74
Ми тільки вдвох під місяцем і небом.....	75
Розгораються в небі зорі.....	76
Дише усе спокоєм.....	77
Закрутило, завихрило, як лиха недоля.....	78
Загубили стежку. Йдемо навмання.....	79
Грію руки в твоїх долонях.....	80
А соловей десь «тьох».....	81
Уже за північ, а заснуть не можу.....	82
Плете із жита липень перевесла.....	83
Пахне вітер соком ожини.....	84
Сперся вечір в причілок хати.....	85
Ще не жнива. А пахнуть так лани.....	86
Закрила двері з середини хати.....	87
Зимовий день іде на спад.....	88